

CZU 342.92

ESENȚA SANȚIUNILOR CONTRAVENȚIONALE COMPLEMENTARE

Igor TROFIMOV,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Drept privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0009-0009-1075-5224*

Andrian CREȚU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0002-8144-5233*

Rezumat

Multitudinea și complexitatea reglementărilor din diferite domenii deseori creează dificultăți în ce privește corecta interpretare, iar ulterior și aplicare a normelor juridice. Nu totdeauna măiestria și cunoștințele juriștilor reprezintă acel mecanism de soluționare a deficiențelor din textul legii. Uneori aceasta este posibil doar prin prisma edictării unor norme juridice bune din punct de vedere calitativ.

Permanentul proces de modificare a normelor de drept contravențional a generat denaturarea unor instituții clasice ale acestei ramuri de drept. Cu regret, multiplele modificări au generat eliminarea unor cerințe logice și necesare pentru procesul de identificare a faptelor contravenționale, dar și a sancționării lor.

Deși de o perioadă îndelungată de timp s-a pus scopul simplificării dreptului contravențional, problemă rămâne una persistentă și în mare parte nerealizabilă. Din aceste motive, soluționarea segmentată a fiecărei probleme reprezintă o necesitate stringentă.

Cuvinte-cheie: drept contravențional, proces contravențional, sancțiuni contravenționale complementare, sancțiune complementară, sancțiune principală, aplicarea punctelor de penalizare, scop al sancțiunii.

Summary

Multiplicity and complexity of regulations in different fields often create difficulties in the correct interpretation and subsequent application of legal rules. Not always lawyers' skill and knowledge are the mechanism for resolving shortcomings in the text of the law. Sometimes this is only possible through the enactment of qualitatively good legal rules.

The constant process of amending the rules of the law of fines has also led to the distortion of some of the classic institutions of this branch of law. Regrettably, the many changes have led to the elimination of logical and necessary requirements for the process of identifying and punishing offences.

As mentioned above, although the aim has been to simplify the law of administrative offences for a long time, the problem will remain persistent and largely unattainable.

For these reasons, a segmented solution to each problem is an urgent necessity, because for each participant in the legal relationship between the parties to a contract, his or her fate is the most important.

Key-words: contravention law, contravention process, complementary contravention sanctions, complementary sanction, main sanction, application of penalty points, purpose of sanction.

Practica jurisprudențială modernă cunoaște o puternică ascensiune a numărului de reglementări în domeniul contravențional. În opinia noastră, destul de frecvent legiuitorul operează modificări anume la Codul contravențional, deoarece sancționarea contravențională permite a disciplina societatea în ce privește actele juridice „de mică valoare”. Acest fapt este văzut nu doar prin prisma numărului de modificări operate la Codul contravențional în ultimii cinci ani, dar și prin prisma caracterului și conținutului reglementărilor. Astfel, în perioada 2019-2023 au fost adoptate circa 75 de legi de modificare a Codului contravențional. Pentru comparație, în aceeași perioadă Codul penal a fost supus amendamentului doar prin 26 de acte legislative, iar Codul de procedură penală – prin 19 acte legislative. După cum vedem, modificările Codului penal și Codului contravențional, în ansamblu ca număr nici pe departe nu se apropie de numărul mare al modificărilor la Codul contravențional.

Pe bună dreptate se spune că deseori cantitatea influențează calitatea. Cu regret, această legitate am putea să o atribuim și la unele din reglementările de modificare, din ultimul timp, la Codul contravențional.

În mod separat în acest studiu ne vom referi la reglementările din Codul contravențional legate de natura și modul de aplicare a sancțiunilor complementare.

În fond, doctrina juridică acordă pedepselor complementare un rol aparte. De multe ori, în cazul aplicării sancțiunii complementare, a fost abordată chestiunea referitoare la aplicarea a două sau mai multe sancțiuni pentru una și aceeași faptă, precum și alte probleme de natură conceptuală.

În același timp, doctrina nu a dezvoltat problematica sancțiunilor contravenționale complementare, care ar crea cadrul conceptual clar al naturii și regulilor de aplicare a sancțiunilor complementare.

Chiar și Codul civil nu distinge cu claritate regimul juridic al pedepselor principale și celor complementare, unde la anumite categorii de sancțiuni legiuitorul indică că acestea sunt sancțiuni complementare, însă în ce

constă caracterul lor complementar, cum se aplică ele și care este limita în care ele se aplică, legiuitorul nu stabilește. În textul Codului contravențional se regăsesc circa 4-5 referințe la faptul că anumite sancțiuni sunt complementare, și atât. Nu se reglementează care este regimul aplicării sancțiunii complementare și nu este enunțat care sunt limitele și regulile aplicării pedepsei complementare.

De fapt, dacă e să examinăm din punct de vedere juridic, atunci conchidem că legiuitorul, în multe cazuri, stabilește pentru una și aceeași faptă mai multe sancțiuni, unele din ele numindu-le principale, iar altele complementare.

Evident că o astfel de situație, din punct de vedere juridic, cere o dezvoltare a cadrului reglementator al regimului juridic aplicabil sancțiunii complementare, și ca urmare – celor principale.

Este adevărat că în societate unele din sancțiuni pe care legiuitorul le determină ca fiind complementare, le percep ca fiind sancțiuni principale, or acestea produc un efect mult mai vizibil asupra „disciplinării” subiectelor raporturilor juridice, pe când sancțiunea principală este lăsată „în umbră” ca interes și semnificație.

În mare măsură o astfel de percepție se datorează faptului că însăși legiuitorul nu are determinat cadrul conceptual al pedepselor principale și celor complementare.

Deși nu ne punem drept scop de a realiza fundamentarea unui asemenea cadru conceptual, totuși vom realiza o tentativă de a aborda unele din aspectele ce țin de natura și esența sancțiunilor complementare, chestiune care evident urmează a fi făcută în coraport cu relevarea esenței sancțiunilor contravenționale principale.

Așadar, vizând faptul că contravenția reprezintă o faptă penală [7, p.16], prin urmare și abordarea conceptuală a naturii sancțiunilor contravenționale principale și celor complementare nu poate fi examinată separat de conceptul sancțiunilor penale principale și complementare.

Este de menționat, însă, că și doctrina juridică penală nu relevă distincția conceptuală între sancțiunile principale și cele complementare. De regulă sursele de specialitate se limitează doar cu enunțarea categoriilor de sancțiuni (pedepse) complementare, fără a releva esența sa și criteriile care disting sancțiunile complementare de cele principale [9, pag. 80].

Anume din acest considerent, suntem frecvent în fața unor situații când una și aceeași sancțiune poate apărea drept principală, iar altele complementară. Și în aceste cazuri nu identificăm o claritate în ce privește considerentele conceptuale pe care le-a avut legiuitorul pentru a realiza o astfel de poziționare a sancțiunilor.

În intenția de a face o claritate în ceea ce numim coraportul și diferența dintre sancțiunile principale și cele complementare, vom încerca să statuăm câteva reguli, prin prisma cărora în viitor s-ar putea face o claritate în ce privește natura și conținutul sancțiunilor contravenționale complementare.

Într-una din lucrările sale cunoscutul penalist moldovean, profesorul *Alexandru Borodac*, pe bună dreptate a menționat că „pedeapsa are drept scop prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, atât din partea condamnatului, cât și din partea altor persoane” [1, pag. 238]. Cu adevărat, esența, iar prin aceasta și natura pedepsei este de a exclude repetarea unei fapte similare, fie de către cel ce este condamnat, fie de alte persoane, care află despre aplicarea unei astfel de sancțiuni.

De fapt, anume aceasta este esența pedepsei penale, fie că este vorba de o infracțiune, fie de o contravenție.

Așadar, dacă e să pornim de la ideea că sancțiunea trebuie să asigure prevenirea săvârșirii unor fapte similare [6, pag. 78], atunci în esență sancțiunea complementară trebuie să se distingă de sancțiunea principală prin faptul că aceasta din urmă va cauza un impact mai semnificativ asupra făptuitorului și asupra societății în general, în vederea realizării acestui scop.

De aici reiese că sancțiunea complementară nu trebuie să depășească semnificația sancțiunii principale, ci doar să completeze valoarea represivității [6, pag. 80].

Vedem însă că, în cazul sancționării încălcării de depășire a vitezei de circulație stabilite pe un anumit sector de drum, sancțiunea sub formă de „amandă” stabilită de articolul 236 al Codului contravențional [3], deși este una prezentă la toate calificativele acestui articol, totuși trebuie să remarcăm faptul că aceasta, după impactul său, este umbrită de sancțiunea „suspendării executării dreptului special de a conduce vehiculul”. Și aceasta deoarece nu doar conducătorul auto, ci și întreaga societate dă apreciere mai mare, estimând ca fiind consecință mai gravă anume aplicarea sancțiunii de „suspendare a executării dreptului special de a conduce vehiculul”.

Prin urmare, ar fi destul de dificil să apreciem că sancțiunea de „suspendare a executării dreptului special de a conduce vehiculul” ar apărea drept una secundară ca importanță din punct de vedere a aprecierii pe care o are societatea în ansamblu și contravenientul în special.

În opinia noastră, scopul de asigurare a respectării mai drastice a interdicției de încălcare a regimului de viteză s-ar asigura prin stabilirea caracterului principal al sancțiunii de „suspendare a executării dreptului special de a conduce vehiculul”, iar amenda s-ar merita să vină drept o sancțiune care nu joacă rolul principal pentru care sunt menite sancțiunile.

Un alt indiciu al sancțiunii complementare este, așa cum am mai men-

ționat, asigurarea suplinirii funcției de completare a valorii represiunii [6, pag. 80].

În acest sens considerăm că stabilirea unei sancțiuni complementare se face necesară doar atunci când aplicarea sancțiunii principale nu este suficientă, deoarece aceasta nu suplinește întregul spectru sancționator pentru fapta comisă. Un astfel de exemplu ar fi situația în care sancțiunea de „suspendare a executării dreptului special de a conduce vehiculul” este aplicată ca sancțiune principală, deși ar fi una suficientă; totuși aceasta ar putea fi însoțită de o altă sancțiune care să completeze palierul de măsuri represive ale statului. Din șirul acestora ar putea fi sancțiunea de amendă. O astfel de abordare s-ar justifica drept „lovitură de control pentru cazul concret” și nu pentru situație în ansamblu.

Un alt aspect în ce privește sancțiunea complementară ține de percepția de „pedeapsă” a sancțiunii complementare aplicate. În acest sens, ne vom referi la prevederile articolelor 32 și 36 al Codului contravențional, care prevăd că drept sancțiune complementară pentru anumite categorii de contravenții poate fi stabilită „aplicarea punctelor de penalizare”.

În același timp, dacă e să examinăm șirul de sancțiuni stabilite pentru comiterea contravențiilor, anume această categorie nu se încadrează în sensul instituției de „sancțiune”. Dacă pentru arestul contravențional, lipsirea de dreptul special, suspendarea exercitării dreptului special, munca corecțională, amendă și alte categorii, este foarte clar care este natura represiunii, atunci în ce privește „aplicarea punctelor de penalizare”, inclusiv datorită lipsei unei reglementări clare în ce se exprimă caracterul represiv al „aplicării punctelor de penalizare”, este extrem de dificil de a înțelege natura „aplicării punctelor de penalizare” ca sancțiune.

De fapt, unica chestiune ce ar pune în gardă persoana ar fi aceea care este legată de perspectiva acumulării unui număr de „15 puncte de penalizare”. Dar, și aici, legiuitorul remarcă faptul că caracterul represiv al unei asemenea matematici se relevă nu în însuși numărul punctelor de penalizare ca „greutate sancționatorie”, ci în faptul că urmare la aceasta s-ar putea aplica o altă sancțiune complementară, cum ar fi „suspendarea exercitării dreptului special de a conduce unitatea de transport”. Până la urmă, efectul represiv nu se manifestă în „greutatea” sumei punctelor de penalizare aplicate, ci în „greutatea” sancțiunii de suspendare a exercitării dreptului special de a conduce unitatea de transport.

Conchidem că nu „aplicarea punctelor de penalizare” reprezintă sancțiunea cu care statul „sperie” făptuitorul și nici chiar acumularea matematică a numărului de 15 puncte de penalizare, ci efectul unui asemenea cumul, prin prisma „pericolului” de a fi suspendată exercitarea dreptului de a con-

duce vehiculul.

Deducem că „aplicarea punctelor de penalizare” nu poate și nu trebuie să fie privită drept sancțiune contravențională, nici complementară și cu atât mai mult nici principală.

Mai mult decât atât, dacă e să facem o analiză corectă a regimului aplicabil sancțiunii de „aplicare a punctelor de penalizare”, trebuie să înțelegem foarte clar că reglementarea din alineatul (2) al articolului 36 al Codului contravențional cu privire la posibilitatea acumulării a 15 puncte de penalizare, este una caducă și ineficientă, deoarece și teoretic, și practic o astfel de acumulare de puncte nu poate să se producă.

Odată ce „aplicarea punctelor de penalizare” este stabilită drept sancțiune complementară, modul de aplicare a acestei sancțiuni urmează să fie realizat potrivit regulilor stabilite de articolul 44 al Codului contravențional. În așa fel, potrivit alineatului (2) al articolului 44 Cod contravențional [3], dacă persoana este declarată vinovată de săvârșirea a două sau mai multe contravenții, se aplică sancțiuni pentru fiecare contravenție în parte, stabilindu-se definitiv sancțiunea pentru concurs de contravenții prin absorbția sancțiunii mai ușoare de cea mai gravă ori prin cumulul sancțiunilor aplicate în limitele stabilite de articolul care prevede sancțiunea mai gravă. Astfel, chiar dacă contravenientul ar comite mai multe fapte, pentru care se prevede drept sancțiune aplicarea punctelor de penalizare, oricum maximum ce i s-ar putea aplica, aceasta ar fi maximumul limitelor sancțiunii stabilite de articolul care prevede sancțiunea mai gravă. Dacă e să ne referim la conținutul aceluiași norme din articolul 236 Cod contravențional, normă pentru care se aplică o astfel de sancțiune, aceasta nu poate depăși limita a 5 puncte de penalizare.

O chestiune aparte în ce privește aplicarea sancțiunii complementare de „suspendare a exercitării dreptului special de a conduce vehiculul” reprezintă condițiile legale prevăzute pentru procedura de aplicare a acestor sancțiuni. Însă acest subiect urmează a fi abordat într-o altă comunicare științifică, pe care o vom da publicității ulterior.

Având în vedere cele enunțate mai sus, cu titlu de concluzii pot fi relevate următoarele chestiuni drept soluții ale problematicii abordate:

- 1) Se impune necesitatea de a reglementa conținutul și esența sancțiunilor contravenționale principale și celor complementare;
- 2) Se impune necesitatea de a reglementa criteriile de apreciere a sancțiunilor principale și a celor complementare.
- 3) Se impune necesitatea de a exclude „aplicarea punctelor de penalizare” din categoria sancțiunilor contravenționale, fiind necesar de revizuit statutul acestei instituții. De fapt, această instituție reprezintă doar un me-

canism de evidență și nicidecum o sancțiune contravențională, chiar și complementară.

Bibliografie:

1. Borodac Alexandru, *Drept penal, Partea generală*, ed. Știința, Chișinău, 1994. (368 p.).

2. Codul de procedură penală nr. 122 din 14.03.2003. Publicat: 05.11.2013 în Monitorul Oficial Nr. 248-251. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140292&lang=ro#.

3. Codul contravențional nr. 218 din 24.10.2008. Publicat: 17.03.2017 în Monitorul Oficial Nr. 78-84. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136060&lang=ro#.

4. Dongoroz Vintilă, ș.a. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român*, București, 2003. (432 p.).

5. Furdui Sergiu, *Dreptul contravențional*, Editura Cartier Juridic, Chișinău, 2005. (248 p.).

6. Moldovan Aurel, *Dreptul penal. Partea generală*, Ed. Lux Libris, Brașov, 2009. (412 p.).

7. Trofimov Igor, Crețu Andrian, *Drept procesual contravențional*, Ed. „Cartea Militară”, Chișinău, 2017.

8. Trofimov Igor, Crețu Andrian, *Perspectiva identificării dreptului procesual-contravențional ca ramură distinctă a dreptului*. În: Volumul Conferinței științifico-practice internaționale cu genericul: „Criminalitatea în spațiul Uniunii Europene și al Comunității Statelor Independente: evoluție, tendințe, probleme de prevenire și combatere”, 12-13 iunie 2012. pp.163-167. Disponibil: http://dspace.academy.police.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/398/7.%202012_12-13%20iunie_criminal_spatiu_EU_si_CSI%20163-167.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

9. Vasiloii Djulieta, *Drept penal. Partea generală*, Chișinău, 2013.